

Szegedi zsidók egy ausztriai lőszergyárban 1944/45-ben

FROJIMOVICS KINGA

A Magyarországi Deportáltak Országos Szövetsége 1945. április 14-én a következőkről számolt be a szegedi hitközségnek: „Örömmel értesítjük Önöket arról, hogy a hozzánk beérkezett szemtanú jelentése szerint a Bécs körül különféle munkatáborokban elhelyezett délvidéki deportáltak és köztük a szegediek is úgyszólván valamennyien épségben és jól megvannak és a többiekkel együtt gyalog útnak indultak Budapest felé. Sajnos Győrig gyalog kell jönniük, mert csak onnan van az első vasúti utazási lehetőség. Ezeket a jó híreket a beérkező első csoporttól, akik főként kalocsaiakból állottak, kaptuk.”¹

Alig egy hónappal később, május 18-án a szegedi hitközség arról tájékoztatta a szegedi főispánt, hogy a hitközség igazoló bizottságot alakított.² A közalkalmazottak, köztük hitközségi tisztviselők igazolását két kormányrendelet szabályozta 1945 első felében.³ Az ideiglenes nemzeti kormány 1945. évi 15. M.E. számú rendelete elrendelte minden tényleges szolgálatban álló közalkalmazott igazolását. A bizottságnak azt kellett megállapítania, hogy az illető „1939. évi szeptember hó 1. napját követően tanúsított magatartása sértette-e a magyar nép érdekeit”. A rendelet közalkalmazottnak tekintette többek között a „felekezeti iskolák, hivatalok és intézmények alkalmazottait” is. A közalkalmazottnak egy igazoló nyilatkozatot kellett kitölteniük, melyben „a népellenes törvények és rendeletek végrehajtása során teljesített hivatalos ténykedései”-ket kellett ismertetniük.

¹ A DEGOB levele a Szegedi Zsidó Hitközségnek az első Ausztriából hazatérőkről, 1945. ápr. 14. Yad Vashem Archives (a továbbiakban: YVA), JM/32104, 348.

² A szegedi főispán levele a Szegedi Zsidó Hitközség Elnökségének, 1945. máj. 25. YVA, JM/31030, 2435.

³ Az ideiglenes nemzeti kormány 1945. évi 15. M.E. számú rendelete a közalkalmazottak igazolásáról (Debrecen, 1945. jan. 4.), valamint az ideiglenes nemzeti kormány 1945. évi 1080. M.E. számú rendelete a közalkalmazottak igazolásáról (Budapest, 1945. ápr. 19.). *Magyarországi Rendeletek Tára, 1945.* Budapest: Belügyminisztérium, 1946. 5–9., 104–109. Az igazoló bizottságok létrehozásáról és működéséről lásd: Papp Gyula: Az igazoló eljárások és a háborús bűnök megtorlása 1945 után Magyarországon. *Aetas*, 24. évf. (2009) 2. sz. 162–179.

Az igazolási eljárásokat lefolytató igazoló bizottságokat a területileg illetékes főispán állította fel. A héttagú bizottság öt tagját a Magyar Nemzeti Függetlenségi Frontba tömörült öt párt adta (Demokratikus Polgári Párt, Független Kisgazdapárt, Magyar Kommunista Párt, Nemzeti Párasztpárt, Szociáldemokrata Párt). Minden pártnak öt-öt jelöltet kellett állítania, közülük a főispán sorsolással döntötte el, ki lesz az igazoló bizottság tagja. A bizottság elnökét sorsolással választották ki egymás között a pártok képviselői. Miután elnököt választottak, a bizottságnak be kellett hívnia még egy jogi képesítésű tagot és az adott hivatalnak vagy szervezetnek egy képviselőjét. Nem lehetett a bizottság tagja büntetett előéletű személy, de a rendelet alkalmazása szempontjából nem tekintették büntetett előéletűnek azt, aki „politikai bűncselekmény vagy a zsidótörvényekben meghatározott valamely cselekmény miatt ítéltetett el”. Az igazoló bizottságok működését szabályozó második kormányrendelet (1945. évi 1080. M.E. sz. rendelet) nyolctagúvá bővítette az igazolóbizottságokat: az öt politikai párt mellett kötelezővé tette az Országos Szakszervezeti Tanács helyi szervezetéből is egy tag delegálását.

Az igazolandó közalkalmazottak listáját az igazoló bizottság elnökének kellett közhírré tennie legalább nyolc nappal a tárgyalás kezdete előtt. Ezután jelentkezhetek azok a tanúk (szóban vagy írásban), akiknek valaki ellen terhelő adatuk volt. Az igazolandók tárgyalása eleinte nem volt nyilvános, de az igazoló bizottságok működését szabályozó második kormányrendelet a tárgyalásokat nyilvánossá tette. Ugyancsak a második rendelet tette lehetővé, hogy az igazolandó maga is vihetett tanúkat és egyéb bizonyítékokat a tárgyalásra, de védője nem lehetett.

Az igazoló bizottságok igazolhatták a közalkalmazottat, alapos gyanú esetén pedig bírósági eljárásra utalhatták. A második rendelet szerint a bizottság szótöbbséggel határozott, de a két behívott tagnak nem volt szavazati joga. Véleményüket azonban meg kellett hallgatni. Ha szavazategyenlőség volt, az lett a határozat, ami mellett a Szakszervezeti Tanács által beküldött tag voksolt. A bizottság döntése ellen nem lehetett fellebbezni.

A szegedi hitközség igazoló bizottsága végül héttagú volt. A beküldött tagok (a pártok képviselői) a következők voltak: Gärtner Sándor, Márkus Endre, dr. Müller Manó, Robicsek Pál, Stern Márton. A behívott tagok pedig dr. Lénárt Pál igazgató (a hitközségi adminisztráció vezetője) és dr. Basch Béla ügyvéd voltak.⁴

⁴ A szegedi főispán értesítése a szegedi zsidó hitközség igazoló bizottságába beválasztott tagokról, 1945. jún. 13. YVA, JM/31030, 2425.

A hitközségi bizottság volt deportáltak ellen is kezdeményezett eljárást, többek között Kertész Ernő volt strasshofi deportált ellen.

Kertész egy húszfős, leginkább szegediekből álló munkacsoport *Jupoja* volt 1944-ben az ausztriai Sankt Veit a.d. Triestingben. (A *Jupo* a *Judenpolitzei*, azaz a zsidó rendőr rövidítése a náci terminológiában. A Sankt Veitbe került munkacsoport esetében Kertész volt az a személy, aki a munkatábor náci vezetése előtt a csoportért felelt.)

A holokauszt során különböző pozíciókat betöltő zsidó funkcionáriusok felelősségének, mozgásterének vizsgálata a mai napig az egyik legtöbb vitát, sőt indulatot kiváltó kérdés, nem csupán a laikusok, de a kutatók körében is. Az utóbbinak egyik egészen abszurd példája Michael Bazylér és Frank Tuerkheimer 2014-ben megjelent könyve, melyben a két jogi végzettségű szerző annyira nem értett egyet egymással abban a kérdésben, hogy volt zsidó funkcionáriusokat lehet-e bíróság elé állítani, hogy közös könyvükhöz külön zárórészt írtak.⁵ Bazylér szerint: „...a helyi törvényeknek és a nemzetközi jognak nincs helye a szürke zónában. (...) Nem értek egyet azzal, hogy büntetőeljárást lehet folytatni azok ellen a zsidó túlélők ellen, akik kápók voltak. Nem hiszem, hogy a szekuláris államok törvényeit kell alkalmazni erre a helyzetre, főleg a koncentrációs táborban élő zsidók rendkívüli, igazából elképzelhetetlen körülményei miatt.”⁶ Ezzel szemben Tuerkheimer szerint: „Az ebben a könyvben ismertetett perek olyan koncentrációs tábor túlélők vallomását tartalmazzák, akik azt mondták, hogy tudták, mikor tette meg egy kápo csak a minimumot – egy jó kápo –, és mikor lépte túl egy kápo ezt a minimumot, abban az esetben is, amikor se a Gestapo, se az SS nem volt jelen. (...) Fennáll tehát továbbra is, hogy a táborok borzalma ellenére egyes kápók csak a minimumot tették meg, míg mások az előírtakon túlmutató brutálitással és kegyetlenséggel tették dolgukat. Így hát még egy tábor borzalmas körülményei között is a kápoknak volt választása. Azok, akik a brutalitást választották, nem kerülhetik el a büntetést csak azért, mert zsidók vagy koncentrációs táborok foglyai voltak. Ez nem jelenti azt, hogy a büntetésüknek meg kell egyeznie azon SS-őrökével, akik ugyanazt csinálták.

⁵ Michael J. Bazylér – Frank M. Tuerkheimer: *Forgotten Trials of the Holocaust*. New York – London: New York University, 2014.

⁶ „...municipal law or international law has no place in the grey zone. (...) I would not agree with the criminal prosecution of any Jewish survivor who acted as a kapo. I do not believe that the laws of a secular state should have been applied to this situation because of the extreme, in fact, inconceivable circumstances of Jews in the concentration camp.” Uo., 225.

Kápó mivoltuknak enyhítenie kell a büntetést, de a túlzott és felesleges brutalitást nem szabad felmenteni.”⁷

A kérdés nem csak a kutatókat és nem csak a 21. században osztja meg. Laura Jockusch és Gabriel N. Finder meggyőző elemzése szerint a háborút követő első 15–20 évben a zsidó közvéleményt is erősen foglalkoztatta a háború alatti zsidó kollaboráció kérdése. Kollaboránsoknak elsősorban a zsidó tanácsok és a gettórendőrség tagjait, a besúgókat és a különböző náci táborok zsidó funkcionáriusait tekintették. A második világháború után felállított hontalan táborokban zsidó bíróságok ítéleztek zsidó funkcionáriusok ellen, Izraelben pedig egy 1950-ben hozott törvény – a nácik és náci kollaboránsok (büntető) törvénye – volt hivatott elsősorban a holokauszt-túlélő bevándorlók közül kiszűrni a kollaboránsokat, akik ellen aztán a törvény alapján perek folytak. A háborút követő években Kelet- és Nyugat-Európában egyaránt zsidó közösségek és szervezetek a becsület-bíróságok legkülönbözőbb fajtáit hozták létre saját tagjaik kivizsgálására. A hitközségekben 1945 után felállított becsületbíróságok alapvetően különböztek a hagyományos rabbinikus bíróságoktól, hiszen kifejezetten szekuláris szervezetek voltak, és a szintén létező rabbinikus bíróságoktól teljesen függetlenül működtek.⁸

Kényszermunka egy ausztriai lőszergyárban

Sankt Veit a.d. Triestingben, a Béctől mintegy 50 kilométernyire levő kisvárosban (mely ma Berndorf része) egy osztrák festék- és különféle háztartási eszközöket gyártó cég működött az Anschluss előtt. A gyárat 1938-ban két német vállalkozó, Kliemke és Keller megvásárolták. Modernizál-

⁷ „The trials we have covered in this book contain the testimony of concentration camp survivors who said they knew when a kapo did the minimum – a good kapo – and when a kapo went beyond that minimum, even in the absence of a Gestapo or an SS onlooker. (...) The fact remains that notwithstanding the horror of the camps, some kapos did just the minimum while others acted with brutality and cruelty beyond what was required. Thus, even in the horrid environment of a camp, kapos could make choices. Those who opted for the brutal should not escape punishment simply because they were Jews or concentration camp inmates. This is not say that their punishment should be the same as that for an SS guard doing the same thing. Their status as kapos should be a mitigator in terms of sentence but not an exoneration for excess and needless brutality.” Uo., 224–225.

⁸ A kérdésről bővebben lásd: Laura Jockusch – Gabriel N. Finder (eds.): *Jewish Honor Courts: Revenge, Retribution, and Reconciliation in Europe and Israel after the Holocaust*. Detroit: Wayne State University, 2015. 1–27.

ták, és lőszergyártásba fogtak.⁹ Az akkori nevén Globus lőszergyár (teljes nevén Globus-Waldgatter-Gesellschaft Kliemke & Co.) a második világháború idején tanklövedékeket gyártott. A gyárban kb. 320-an dolgoztak 1944-ben, köztük mintegy 200-an keleti munkások és zsidó kényszermunkások voltak. Az utóbbiak között volt Kertész és csoportja is. 1944 júliusában a gyárat árvíz sújtotta, 1945 áprilisában pedig a harcok során súlyosan megsérült.¹⁰

Kliemke a háború végén Németországba menekült, a mérnök Keller viszont a gyárban maradt, és osztrák állampolgárságot próbált szerezni. A gyár 1945 nyarától szovjet fennhatóság alatt működött tovább Kliemke & Co. néven. A szovjet jelentések szerint ekkortól leginkább kőműves szerszámokat, fém ágysarkakat és főzőedényeket gyártott. Ugyanakkor termékeik több mint felét a Vörös Hadsereg vette meg.¹¹

A szegedi kényszermunkás csoport életéről a Globus gyárban kevés forrás maradt fenn: néhány számla 1944. júliustól októberig, illetve a már említett szegedi hitközség igazoló bizottságának iratai.

A számlákból megtudhatjuk, hogy a Globus gyár a Magyarországról deportált kényszermunkások bérét havi rendszerességgel utalta az ún. U-Kontora (Ungarn-Konto). Ez volt az a bankszámla, melyre az Adolf Eichmann SS-tiszt vezette budapesti Sondereinsatzkommando bécsi osztaga gyűjtötte a kényszermunkások munkabérét, miután a kényszermunkából hasznot húzó üzemek levonták a deportáltak ellátásához szükséges költségeket.

1. táblázat

A Globus gyár által a számlára befizetett 4 havi munkabér összege

Dátum	Összeg (RM, német Birodalmi Márka)
1944. július	496,20
1944. augusztus	432,77
1944. szeptember	473,27
1944. október	342,40

Forrás: Simon Wiesenthal Archives (Wiener Wiesenthal Institute), IKG Archive, A_VIE_IKG_II_FIN_DIV_7_3, 135–136, 642–643.; Uo., A_VIE_IKG_II_FIN_DIV_8_1, 42–43., 552–553.

⁹ Central Intelligence Agency: *Information Report*, 165328, 8 March, 1948. Central Intelligence Agency, Library (a továbbiakban: CIAL), CIA-RDP82-00457R001300120010-0.

¹⁰ Gerhard A. Stadler: *Das industrielle Erbe Niederösterreichs: Geschichte – Technik – Architektur*. Wien: Böhlau, 2006. 674.

¹¹ Central Intelligence Agency: *Information Report*, 165328, 8 March, 1948. CIAL, CIA-RDP82-00457R001300120010-0.

Az igazoló bizottsági iratok a gyárban folyó munkáról ugyan nem szolgálnak adatokkal, a csoport belső életéről, mindennapjaikról, belső konfliktusaikról viszont sokat elárulnak. A fennmaradt iratok szerint az 1944-ben 60 éves Kertész Ernő volt textilnagykereskedő ellen vagy mellett összesen heten tanúskodtak 1945-ben.

Kronológiai sorrendben haladva az első bejelentést Weisz Milán szegedi lakos tette 1945. május 22-én. Weisz szerint Kertész a táborban „fogytársai nagy része felett basáskodott, sőt be is árult egyeseket”.¹² Június 2-án a szintén szegedi dr. Szemző Imréné (sz. Török Judit, Szeged, 1914) mondta el a szegedi rendőrkapitányság politikai osztályán Kertész elleni vádpontjait. Elmondása szerint Kertész a táborvezető bizalmába férkőzött, így biztosított előnyöket saját magának, miközben másoknak megtiltotta, hogy közvetlen kapcsolatba lépjenek a táborvezetővel. Előfordult, hogy a deportáltaknak szánt szappanból saját maga számára vett el. Az is előfordult, hogy a konyhán megmaradt ételből saját maga és családja evett. Egy nap Kertész a barakkban felolvasta azoknak a 60 év feletti idős nőknek a nevét, akik aznap a konyhán krumplit loptak. Azok erre előadták a krumplit, amit Kertész bevitt a szobájába, és családjával együtt elfogyasztott.¹³

Az ellene elhangzott vádakra Kertész 1945. június 15-én reagált szintén a szegedi rendőrkapitányság politikai osztályán. Vallomásában többek között a következőket mondta: „Elismerem, hogy igen ideges voltam, sokat kiabáltam, de azt tagadom, hogy valakit tetteleg bántalmaztam volna. Vagy a tábor parancsnokánál feljelentettem volna.” Ugyanakkor azt elismerte, hogy Weisz Milánt egyszer jelentette a tábor vezetőjének, mert megtagadta Kertész utasításának végrehajtását. Azt is elismerte, hogy Scheffer Józsefet nyakon ragadta és kidobta a saját lakószobájából. A krumplilopási ügyre pedig úgy emlékezett: a két-két szem krumplit lopó asszonyoktól elkobozta a krumplikat, és visszavitte a konyhára.¹⁴

Olyanok is voltak a deportáltak között, akik Kertész mellett tanúskodtak. László Lászlóné például, aki 1936 óta ismerte Kertész Ernőt, mindig a legkorrektebb embernek tudta. A Globus gyárban Kertész 1944 júniusától 1945. ápriliséig volt Lászlóné szavaival a „közösség vezetője”. A deportálás

¹² Igazoló bizottsági jkv., A kihallgatott tanú: Weisz Milán, 1945. máj. 22. YVA, JM/31030, 2234.

¹³ Rendőrségi jkv., A szegedi rendőrkapitányság politikai osztályán tanúvallomást tevő személy: Dr. Szemző Imréné (sz. Török Judit, Szeged, 1914), 1945. jún. 2. Uo., 2118–2119.

¹⁴ Rendőrségi jkv., A szegedi rendőrkapitányság politikai osztályán kihallgatott személy: Kertész Ernő (Orosztony, 1884, kereskedő), 1945. jún. 15. Uo., 2249.

során Lászlóné szerint Kertész mindenkivel bajtársiasan viselkedett. Lászlóné tudott arról is, hogy Weisz Milán büntetésként a táborvezetőtől sör-elvonásban részesült, de szerinte, amikor elvonták tőle két hétre, már senki nem kapott, mert a táborban elfogyott a sör.¹⁵

Egy másik tanú, özv. Grünberger Bernátné Scheffer kidobása ügyében szolgált fontos részletekkel. Ő úgy tudta, hogy az éppen betegen fekvő Kertész valóban kidobta szobájából a hozzá bemenő Scheffer Józsefet. A krumplilopásról is tudott: Vermes Jenőné és Scheffer Józsefné krumplipucolás közben elloptak két-három szemet a konyháról, amit miután visszaadták, Kertész a konyhára vitt.¹⁶ Scheffer József feltehetően a felesége ügyében szeretett volna beszélni Kertésszel.

A krumplilopási üggyhöz Vermesné férje, dr. Vermes Jenő ügyvéd is hozzászólt, bár csak indirekt módon. Szerinte Kertész eleinte elég jól látta el Jupó feladatait, de aztán „ideges természeténél fogva összetűzések támadtak a lágerben tartózkodók és közötté”.¹⁷

1945 augusztusában Kertész újra válaszolt az ellene felhozott vádakra, ekkor már a Népügyészségen, mivel ügye a hitközségi igazoló bizottságtól oda került át. Kertész tagadta, hogy a táborban kapott szappanból lopott magának. Állítása szerint mindenki havi egy szappant kapott, és azt mindenki meg is kapta. Egyszer sikerült a táborvezetéstől néhány plusz szappant szereznie, ezeket viszont mind szétoztotta az emberek között. Ekkor már elismerte, hogy feljelentette a Lagerführernél Weisz Milánt, aki Kertész szerint kötekedő, agresszív ember volt, többeket meg akart verni. A rendért Kertész felelt, és Weiszet nem tudta megfékezni. Weisz büntetése a következő lett: a táborparancsnok elvonta tőle 14 napi söradagját. A krumplilopásról pedig azt mondta: két asszony krumplit lopott a közös konyháról. Őket felelősségre vonta, a lopott két-két darab krumplit pedig levitte a hámozó helyiségbe.¹⁸

Kertészt a Népügyészség végül felmentette az ellene felhozott vádak alól. Számunkra azonban ügye néhány igen fontos tanulsággal szolgál. Először is a kis húszfős csoport, melynek zömét szegedi zsidó családok alkották, egyértelműen egyfajta közösségként tekintett magára. Lászlóné,

¹⁵ Rendőrségi jkv., A szegedi rendőrkapitányság politikai osztályán kihallgatott személy: László Lászlóné (Dömsöd, 1914), 1945. aug. 18. Uo., 2271.

¹⁶ Rendőrségi jkv., A szegedi rendőrkapitányság politikai osztályán kihallgatott személy: özv. Grünberger Bernátné (Pacsá, 1872), 1945. aug. 27. Uo., 2267.

¹⁷ Rendőrségi jkv., A szegedi rendőrkapitányság politikai osztályán kihallgatott személy: dr. Vermes Jenő (Patalom, 1875, ügyvéd), 1945. aug. 30. Uo., 2263.

¹⁸ Népügyészségi jkv., A Népügyészségen kihallgatott személy: Kertész Ernő (textilkereskedő), 1945. aug. 11. Uo., 2104–2106.

aki Szegedről már régebb óta jól ismerte Kertészt, tanúvallomásában úgy fogalmazott: Kertész a „közösség vezetője” volt. Maga Kertész is így tekintett magára, Weiszet – saját elmondása szerint – annak kötekedő, a közösség tagjaival szemben agresszív viselkedése miatt büntette meg, illetve utalta át ügyét a táborparancsnoknak. Ez a lépése ugyanakkor a deportálás körülményei között akár végzetes is lehetett volna. Az ügy világosan megmutatja a deportálás során tábori funkciót vállaló zsidók hatalmát és annak korlátait. A Bécsben és környékén működő kisebb-nagyobb munkatáborok közül ugyanis nem egy esetben vannak információink arról, hogy mindazokat (személyeket és családokat egyaránt), akik nem teljesítették a napi munkaadagot, vagy megbetegedtek, vagy akiket éppen megakartak büntetni, a táborparancsnok elszállíttatta a munkatáborból. Ez pedig az esetek túlnyomó részében koncentrációs tábort jelentett.

Másodszor: a krumplilopási ügy indirekt bizonyítékul szolgál a Globus gyárban dolgozó kényszermunkások élelmezési viszonyairól. A Bécs környéki táborokban a kényszermunkások többnyire maguk főztek. A táborvezetés által kiutalt alapanyagokból általában néhány idősebb, egyéb munkák alól felmentett asszony készítette el mindenki számára az ételt a közös konyhán, jellemzően igen kezdetleges körülmények között. A Globus gyár magyarországi zsidó kényszermunkásai feltehetően igen gyenge ellátásban részesültek, ha két asszony – egyikükről azt is tudjuk, hogy egy ügyvéd felesége volt – néhány szem krumpli ellopására szánta rá magát a közösből.

Végül, de nem utolsósorban a Globus gyárban dolgozó szegedi csoport történetének van még egy nagyon fontos eleme, melyről eddig nem szóltam. Kertész Ernő nem Ausztriában lett „zsidó funkcionárius”. Az volt már a szegedi téglagyárban is. Egyike volt annak az öt embernek, akik a téglagyárban kiválogatták a szegedi és Szeged környéki hitközségek azon tagjait, akiket a deportáló vonat 1944 nyarán nem Auschwitzba, hanem Strasshofba szállított. Az egyes vonatok célállomását az ún. Ötös Tanács tagjai a lista elkészítésekor nem tudták. Saját hatáskörükben ugyanakkor kizártak egyes csoportokat, elsősorban a kitérteket a listáról.

A Bécs környéki vidéki munkatáborok tipikusan családi, sőt közösségi táborok voltak, azaz a kis munkacsoportokat legtöbbször egymással rokoni viszonyban levő családok és/vagy egyazon hitközségből származók alkották. E munkatáborokban leginkább a deportálás előtt egy hitközségben élők egy kisebb csoportja végzett kényszermunkát és élt együtt a táborban. Ennek egyenes következményként pedig sok helyen az eredeti közösségek konfliktusai éltek tovább – módosult formában – a tábori min-

dennapokban. Sőt, jellemzően ezek a még „hazai” ellentétek strukturálták a deportált zsidók együttélésének mikéntjét a táborokban. Ez történt a Globus gyárban dolgozó szegedi zsidók csoportjával is, ahol egy olyan ember lett a csoport Jupoja, aki már a szegedi téglagyárban is funkcionárius volt.

A szegedi hitközség igazoló bizottsága 1945 tavaszán a következők ellen indított eljárást: a téglagyárban működő Ötös Tanács három szegedi tagja és öt volt strasshofi deportált. Az utóbbiak között szerepelt egy volt tábori orvos, három Jupo és egy szegedi ügyvéd, aki Theresienstadtban a hazatérő deportáltak első vonatának vezetője volt. Közülük Kertész volt az egyetlen, aki ellen két minőségében is eljárás indult: a szegedi téglagyárban és egy ausztriai munkatáborban betöltött funkciói miatt. A helyzet abszurditását jól mutatja, hogy azoknak az embereknek a döntő többsége, akik egy táborban voltak Kertésszel Ausztriában, valójában az életüket köszönhették annak, hogy a szegedi téglagyárban Kertész és az Ötös Tanács más tagjai nevüket a végül Strasshofba deportáltak listájára tették. Jelentős részük ugyanis koránál fogva az első szelekciót sem élte volna túl Auschwitzban.